

Overlevelse: Som 14-årig havnede Michail Trejster i ghettoen i Minsk i det nuværende Hviderusland. Hvad det krævede af rådsnarhed og held at overleve de ubeskrivelige rædsler, er hans erindringer et vidnesbyrd om.

REDDET FRA NAKKESKUD I MINSK

En række spinkle skikkelser går ned ad en lille skråning mod deres død ved mindesmærket Jama. Eftermiddagen er ved at gå på hæld, men dagens sidste solstråler finder Michail Trejster. Foto: Jens Malling

JENS MALLING
Jyllands-Postens udsendte medarbejder
indblik@jp.dk

MINSK

36 navne på en liste. Flere tusinde fordømte, der holder vejret. Manden med listen i hånden er kommet for at hente nogle særligt dygtige faglærte arbejdere, som nazisterne har brug for. Resten er sikre på et nakkeskud på kanten af en massegrav. Hvis de ikke forinden indånder carbonmonoxid i en af de berygtede gasbiler på vej dertil.

Da mængden tidligere prøvede at komme så tæt på manden som muligt for i det mindste at høre noget, var der larm og trængsel. Den blev holdt i skak af hundeglam og vagternes geværkolber. Nu, da manden rømmer sig og læser det første navn op, er der helt stille. Hvad der egentlig er unaturligt for sådan en stor menneskemængde. For- og efternavne bliver råbt op,

og svaret kommer prompte: »Det er mig!«
Hver gang skubber mængden en ny »heldigger« frem. Endnu et navn bliver råbt op: »Naum Rosin!«

Over hele pladsen hænger i et helt halvt sekund endeløs stilhed. Et øjeblik længere end det ville have taget Naum Rosin at svare, hvis han havde været i live. Men han tier, og før denne evighed er til ende, udbryder en anden stemme:

»Det er mig!«
Stemmens ejermand har allerede boet i ghettoen i Minsk i to år og har set det 20. århundredes største folkemord udført for øjnene af sig. Stemmen tilhører en 16-årig dreng med jødiske aner.

Ved mindesmærket Jama

»Det viste sig, at det var min stemme,« siger Michail Trejster, der i mellemtiden er blevet 83 år.

Øjnene iagttager opmærksomt, mens han fortæller roligt og nøgternt. Han afbryder

sig selv for at give instruktioner til taxa-chaufføren, der baner sig vej gennem eftermiddagstrafikken. Vi kører ad brede boulevarder i Minsk, hovedstaden i Hviderusland.

Vejret er klart. Store, socialistiske boligblokke glider forbi. Alt her måtte genopbygges efter Anden Verdenskrig. Minsk var jævnet med jorden. Taxaen krydser floden Svislach, der reflekterer den skarpe sol i små glimt. Forbi metrostationen Nemiga og til højre ad Prospekt Pobeditelej.

Vi stiger ud ved mindesmærket Jama, der betyder graven på russisk, og som er bygget det sted i den daværende ghetto, hvor 5.000 jøder blev henrettet den 2. marts 1942.

Det forestiller en række udhungrede kroppe i mørkt metal, der går ned ad en lille skråning mod deres død. Solen er ved at gå ned, og monumentet med de mange skikkelser ligger i skygge. Til trods for, at Michail står lige ved siden af skulpturen, finder dagens sidste og uhyre sparsomme solstråler

ham. På forunderlig vis bader de ham i et hvidt lys.

Levede af kartoffelskræller

Før nazisternes ankomst levede Michail Trejster et normalt liv med sin mor og søster. Han holdt af at dyrke idræt og fiske. Men Hitlers angreb på Sovjetunionen den 22. juni 1941 vendte op og ned på hans tilværelse. Under bombardementet af Minsk blev familiens hus forvandlet til murbrokker. Han fik gravet sin mor og søster fri. Bortset fra blå mærker og hudafskrabninger var begge uskadede. Og hans høreelse kom tilbage om aftenen.

Byens jøder blev tvunget ind i den nyligt oprettede ghetto, der lå på området hvor vi står nu. Der var hverken elektricitet, rindende vand eller noget kloaksystem. Ghettoens beboere levede tæt i overfyldte huse. Flere hundrede mennesker boede i hver ejendom. De levede af kartoffelskræller og fedt fra huden, der blev skrabet rene i garveriet.